

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

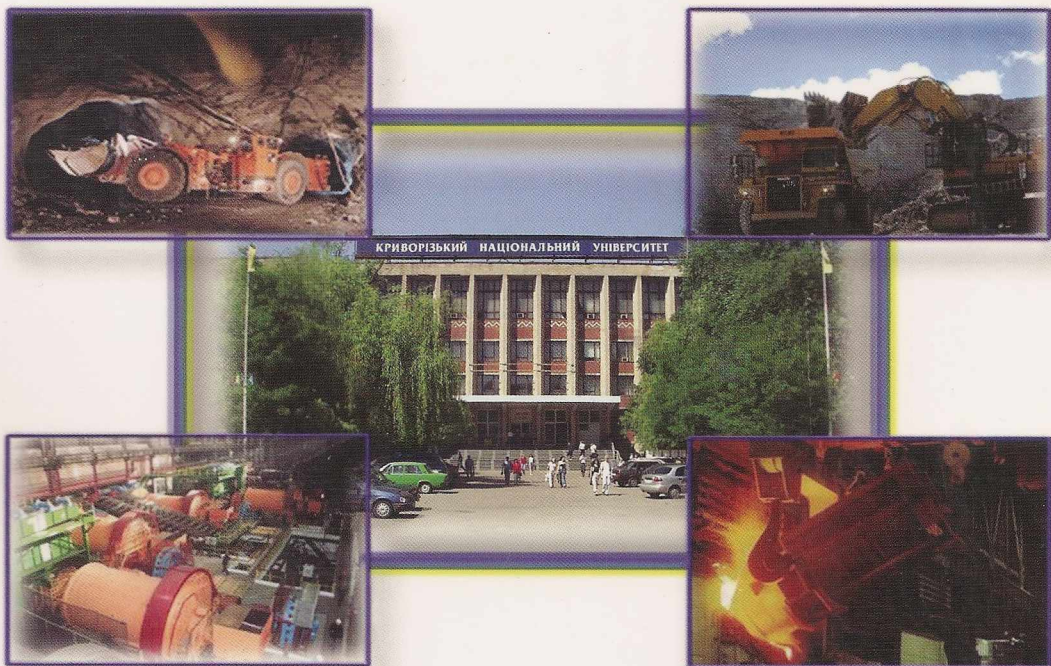
ДВНЗ «КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Міжнародна науково-технічна конференція

Матеріали конференції

**СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ
ТА СУСПІЛЬСТВА**

Том 2

22-25 травня 2013 року

Кривий Ріг

УДК 37.026.9:7.047

А. А. Рудий

старший викладач кафедри образотворчого мистецтва

Криворізький педагогічний інституту

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

РОЗВИТОК ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЧЕРЕЗ ПЕЙЗАЖ

У статті розглянуто основні аспекти формування образного мислення студентів художньо-графічного факультету. Названо основні чинники розвитку та формування образного мислення, причини гальмування процесів формування образного мислення.

На сьогоднішній день проблема розвитку образного мислення студентів художньо-графічного факультету постає дуже гостро, зважаючи на специфіку спеціальності. Особливо це стосується студентів молодших курсів, що в більшості приходять у ВУЗ маючи небагате уявлення про особливості роботи з натурою або роботи в природних умовах (пленер). Як показує практика, високий рівень розвитку образного мислення у студента дозволяє йому якісно та на професійному рівні працювати з об'єктами природи, створювати гармонійні та грамотно побудовані пейзажні композиції. Для цього студент повинен оперувати набутими під час навчального процесу знаннями щодо роботи з натурою та мати розвинене образне та аналітичне мислення. Сучасна більшість студентів, навіть студентів-випускників не мають навіть мінімального рівня практичних умінь, навичок та знань. Їх композиційні роботи не врівноважені, неграмотно побудовані, навіть, часом, зустрічаються дуже грубі помилки стосовно вибору колориту, знаходження композиційного центру тощо. Сучасний студент не вважає за потрібне працювати над етюдами до пейзажної композиції, де б ураховувались різні варіації колориту, компоновки, а покладається на той мінімум професійних знань, приступаючи до безпосередньо виконання самої композиції, який в підсумку виявляє недостатність цих самих знань, умінь та навичок, а також – невисокий рівень розвитку образного мислення, що потребує напруженої роботи по пам'яті та за уявою.

Все вище зазначене говорить про гостру необхідність розвитку образного мислення студентів. У даному науковому дослідженні нами буде розглянуто основні методи та засоби розвитку образного мислення студентів молодших курсів художньо-графічних факультетів.

В першу чергу треба зазначити, що виникнення оптимального художнього образу пейзажної композиції потребує високорозвиненої спостережливості та аналітичного мислення. Творча (а не репродуктивна) діяльність вимагає постійних спостережень за станом природи, характерних ландшафтних особливостей пейзажу тощо. Тут вже потрібне включення запам'ятовування. Але не сліпого відтворення у пам'яті природніх об'єктів, а аналітично опрацьованих. Відсутність спостережень у природному середовищі робить неможливим створення у майбутньому високоякісного художнього образу пейзажу. А недостатньо розвинена спостережливість студентів призводить до «малювання за шаблоном» – постійного сліпого копіювання зразків, яке виключає роботу образного мислення та робить створені таким чином композиції сухими, нецікавими та неграмотними.

Також не можливо не зазначити важливість аналітичного мислення у процесі спостереження природніх об'єктів. Важливо, залучаючи студентів до аналізу пейзажу в природі, слід звертати їх увагу не тільки на зміну його стану але й на його складові. В першу чергу вони повинні уважно дослідити плановість композиції, потім перейти до аналізування більш конкретних елементів пейзажу, його колориту, кольорових співвідношень та впливу оточуючого середовища. Як вважає більшість художників-педагогів, наприклад Беда Г. В., процес живопису – це постійна аналітична робота, діалог художника з натурою, робота зі співвідношеннями, пропорціями тощо. Студенти створюють у своїх роботах художній образ, в якому відображають життєві узагальнення у їх внутрішніх взаємозв'язках з певними властивостями та ознаками при відповідному емоційному та естетичному відношенню до навколишнього середовища, дійсності. При створенні композиції художник, так би мовити, передає на полотні свої переживання та почуття як по відношенню до самих об'єктів, що зображуються, так і почуття, що виникають у процесі саморефлексії.

Художній образ – пряме відтворення внутрішнього світу студента, особливий вид освоєння і вираження дійсності – є результатом конкретної художньо-творчої діяльності і

одночасно реалізацією історичного культурного досвіду людства в сфері індивідуально-особистісного і суспільної свідомості. Художній образ – це особлива форма мислення у мистецтві. Таким чином, художній образ – це конкретно чуттєве і в той же час узагальнене відтворення життя, пронизане емоційно-естетичною оцінкою автора. Тому, якщо ми маємо на меті розвивати здатність до створення гармонійних та естетичних образів, у першу чергу треба звертати увагу на рівень естетичного розвитку студентів, їх культурний рівень. Якщо ж ставити перед студентами завдання під час роботи з натурними об'єктами у природньому середовищі, потрібна обов'язкова постановка проблеми, що припускає пошук варіантів вирішення даної проблеми на основі виклику певних переживань та емоційних станів. Через емоційне переживання об'єктів природи студенти формують узагальнене відношення до постановки, створюється певний набір емоційно забарвлених оцінок, що призводить до виникнення художнього образу. Отже, також можна стверджувати, що витоком, або ж початком художньої творчості є переживання (почуття, яскрава емоція, враження тощо).

На основі отриманих знань, студенти самостійно вивчають та аналізують природу, ставлять перед собою конкретні запитання та проблемні завдання, знаходять варіації їх вирішення. У процесі створення художнього образу відбувається синтез набутого у досвіді, залучаються об'єкти, що спостерігались, спостерігаються. У сукупності вони інтерпретуються у різні варіанти, серед яких відбувається пошук оптимального рішення.

Особливість формування художнього образу у студентів передбачає довготривалу та кропітку аналітичну роботу під час спостереження середовища, рух від співставлення зовнішніх якостей об'єктів до їх внутрішніх особливостей. А образне співставлення – це характеристика одного об'єкта через інший. Співставлення дозволяє студентам дати характеристику об'єкту у повному обсязі та розкрити його образотворче значення.

Під час створення замислу пейзажної композиції, студенти формують збиральний, сукупний образ, що складається на основі безлічі об'єктів спостереження. Але, водночас, треба пам'ятати про важливість передачі конкретного через загальне, а не навпаки. Образ має бути зібраним, але не розбитим, цільним. Тому треба також зазначити важливість узагальнення в процесі роботи над композицією. Студенти мають бачити не окремі елементи або тони, а вбачати все одночасно, співставляючи відношення (як тонові, так і кольорові, співвідношення мас та форм, величин об'єктів тощо) між собою. Якщо ж студенти будуть ігнорувати дані принципи роботи з природою, то їх композиції будуть лише сліпим копіюванням природного середовища, без натяку на творчий процес.

У процесі накопичення дослідного матеріалу (того, що спостерігається та запам'ятовується під час роботи над створенням художнього образу) не слід забувати про важливість образотворчого матеріалу, з яким працюватимуть студенти. Слід також зазначити, що споглядання природних об'єктів, їх аналітичне переосмислення не лише сприяють формуванню оптимально якісного художнього образу студентів, але й всебічному естетичному вихованню. Вихід на пленерні заняття допомагають формувати художньо-естетичний смак як духовну здатність особистості до відбору художніх цінностей, що виявляється в індивідуальній оцінці естетичних якостей художнього об'єкту, в даному випадку – натурних об'єктів в природних умовах. Сукупність позитивних емоцій, що виникають від естетичних вражень і переживань, поступово виростає в потребу бачити і створювати прекрасне, а, значить – формується здатність до створення професійного естетично вираженого художнього образу.

Отже, одним із найголовніших завдань, що постають перед викладачами художньо-графічних вузів є розвиток образного мислення студентів, сприяти створенню художнього образу, і, таким чином розвивати їх психічні процеси. А спостереження, запам'ятовування та аналіз – прямий шлях до формування оптимального художнього образу майбутньої пейзажної композиції. В сукупності із набутими практичними вміннями та навичками в процесі постійної роботи над собою (робота над замальовками та накидками, що дозволяє розвинути не лише спостережливість та окомір, а й тренує аналітичне та образне мислення) дозволить у майбутньому створювати грамотні пейзажні композиції.